גיטין. השולח – פרק רביעי דף לח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

גופיה לא קדיש – פירש בקונטרס: שאינו ראוי למזבח ולא לבדק הבית. לדמי לא קאמר, דהיה לו לומר "דמי עבדי עלי". ולא דמי למקדיש בהמה טמאה, דדהתם כיון דליכא למימר למיהוי עם קדוש קאמר – על כרחך לדמי קאמר, אף על גב דלא אמר "דמיה עלי" – הרי היא קדושה לימכר קאמר. אבל הכא, דשייבא בגופיה לשון קדושה – לא אמרינן דלדמי קאמר. ואם תאמר: ואמאי לא קאמר נמי: קדוש לימכר לא קאמר, כיון דמילתא אחריתא היא! ויש לומר, כדפירש בקונטרס בסמוך: דאפילו אמר כן בהדיא שיהא קדוש לימכר – יצא לחירות, מידי דהוה אמתפיס תמימים לבדק הבית, דאין יוצאין מידי מזבח לעולם. ולהכי לא מוקי ההיא ד"אין הגזברין" כגון דאמר שיהו קדושין לדמיהן. ומיהו קשה: דאי מדמינן למתפיס תמימים – נימא דאף על פי שהעבד יצא לחירות – צריך לפדייה, ויפלו דמיו לבדק הבית, כמו במתפיס תמימים, שתימכר לצורכי מזבח, כדאמרינן ב"המנחות והנסכים" (מנחות קא,א), כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח, והדמים הם לבדק הבית, כדאמר בפרק קמא דתמורה (ו,א) דאף על פי שהוא בלא תעשה – מה שעשה עשוי. ולכאורה משמע דליהוי עם קדוש קאמר, ואינו נותן שום דמים להקדש! ועוד: מאי קפריך מ"אך כל חרם"? דהתם דאמר בלשון חרם – לא שייך לומר דלמיהוי עם קדוש קאמר! ועוד: כי משני דאמר לדמי, והיינו לפירוש הקונטרס דאמר "דמי עבדי דשפחתי עלי", דאם הקדישם לדמים יצאו לחירות – ואם כן מאי איריא עבדיו ושפחותיו? אפילו דחברו נמי! ועוד: מאי שנא כנענים? אפילו עבדיו ושפחותיו העברים נמי! ונראה לפרש: גופיה לא קדיש, פירוש: ליאסר בהנאה, כמו בהמה טמאה שמועלין בה, וכן בקרקע – אם עקר ממנו חוליא, ואפילו במחובר – איסורא מיהא איכא. לדמי לא קאמר – שיהא גופיה קדוש לימכר. והשתא פריך שפיר מ"כל חרם", דמיתפסא בהון קדושה ליאסר בהנאה כמו מחרים שאר נכסים! ומשני: דאמר לדמי, שיהיו לימכר, ולא מיירי במקדיש בלשון חרם. והשתא ניחא דדוקא עבדיו ושפחותיו הכנענים. ופריך: אידך נמי דאמר לדמי! ומשני: אי הכי – גזברין מאי עבידתייהו, דאותו שהקדישו לדמיו – הוא יפדנו, ויהיה שלו.

אין הגזברין רשאין להוציא אותן לחירות – וכן אמר בפרק "הנזקין" (גיטין נב,א) גבי יתומין, דאין האפוטרופסין רשאין להוציא אותן לחירות, אבל מוכרין אותן לאחרים כו'. ונראה דהיינו טעמא דאסור דרך שיחרור – דסברי דקא מזלזלי בנכסי יתומים והקדש, אבל דרך מכירה – ידעי כולי עלמא שמוכרין אותן בשויין.

הא

רש"י

וכפו את רבה — מפני שלא היתה ראויה לא לעבד ולא לבן חורין. **ואמר רב נחמן** — לאו משום דאיתתא מיפקדה אפריה ורביה, אלא מתוך שלא היתה ראויה — לא היתה מיוחדת לאיש, והיו נוהגין בה הפקר בזנות. **רשות** — משום דכתיב (דברים כ) בשבעה אומות "לא תחיה כל נשמה" — איצטריך למיכתב "מבני התושבים לעולם בהם תעבודו" — להתיר אחד משאר אומות הבא על הכנענית, שהיא משבעה אומות, והוליד בן — שאתה רשאי לקנותו בעבד. והכי מפרש לה ב"המקנא". **ודלמא רבי אליעזר סבר לה** — כרבי ישמעאל, ומאי דוחקיה לשנויי לעיל מצוה שאני? **דמפקי עבדייהו לחירות** — ועברי בעשה. **מסיירי נכסייהו** — שדותיהם מסתכלין בשבת, לידע מה הן צריכין. **בעידן בי מדרשא** — כשהחכם דורש דרשות לרבים בשבת, והם יושבין בסעודה. והיה להם להקדים או לאחר. **בערב שבת** — בלילי שבת. ואין כאן כבוד שבת, דקיימא לן: כבוד יום קודם לכבוד לילה. והם היו מתכוונים בשביל ביטול בית המדרש. ואיכא דמפרשי: בערב שבת ממש. וכן בכל יום, מרוב עושר. אבל בהא מיהא איכא איסורא, שיכנס לשבת כשהוא שבע, בלא תאוה. **גופיה לא** קדיש — שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית. **לדמי לא קאמר** — היה לו לומר "דמי עבדי עלי". **דליהוי עם קדוש** — ישראל גמור, דכתיב בהו "כי עם קדוש אתה" (דברים יד). ולא דמי למקדיש בהמה טמאה, דהתם כיון דליכא למימר בה דתיהוי עם קדוש קאמר — על כרחך לדמי קאמר, ואף על גב דלא קאמר "דמיה עלי" הכי קאמר: הרי היא קדושה לימכר. אבל הכא, דשייבא בגופיה לשון קדושה — לא אמרינן לדמי קאמר. **צריך גט שיחרור** — מקדיש ומפקיר. **אחד זה ואחד זה** — מקדיש ומפקיר. **ומותבינן אשמעתין** — אשמועת עצמינו. **אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות** — ואפילו לקבל מיד העבד פדיונו, דקיימא לן (קידושין כג,א): עבד קונה את עצמו בכסף, אם נתנו לו על מנת שאין לרבו רשות בו — פודה בו את עצמו מיד בעליו. והני גזברין אין רשאין לכך, שאין גופן קנוי להקדש, שלא הקדישן אלא לדמן. וזו דרך שחרור הוא, ולא דרך מכירה. אבל מוכרין אותן לאחרים, והדמים להקדש, ואותן אחרים מוציאין אותם לחירות, אם ירצו. **אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא** — אם ימצא אדם שיהא נותן לו כסף על מנת שאין לבעליו רשות בו. **מפני שהוא כמוכרו** — הגזבר, לו — לעצמו, כשם שהוא יכול למכור לאחרים. ובלבד שיתנם דרך מקח וממכר, ולא דרך פדיון. אלמא, המקדישו עבד — קדוש לדמיו. **אך כל חרם אשר יחרים איש לה' מכל אשר לו מאדם וגו' אלו עבדיו ושפחותיו הכנענים** — שאם הקדישן — מקודשים לבדק הבית. וכיון דליף טעמא מקרא — קשיא לרב. **דאמר לדמי** — "דמיו עלי להקדש", ולא הזכיר עליו שם קדושה. **אי הכי אידך נמי** — אמאי אוקמת דפליג אדרב? תרצה נמי דאמר לדמי. **גזברין מאי עבידתייהו** — מה רשות יש להן בעבד? הלא אין להן על הבעלים אלא מעות. ואי קשיא: לוקמה כגון דאמר "הרי הוא קדוש לדמיו" דעבשיו הוא קדוש לימכר, ורשותו עליו למכור, ובמקדיש קרקע ובהמה טמאה! תרי"ן: דכיון דשייך בגופו לשון קדושה ד"עם קדוש", כי אמר "הרי הוא קדוש לדמיו" — חיילה אגופו למיהוי בן חורין. כדקיימא לן במתפיס תמימים לבדק הבית, דאין יוצאין מידי מזבח, בברייתות ובתמורה (לג,א). הלכך על כרחך מתניתין פליגא, למימר דבי אמר "הרי הוא קדוש" — לא לשון עם קדוש הוי, אלא לשון הקדש, לימכר בדמיו. **עושה** — העבד. **ואוכל** — ואין מעשה ידיו הקדש. **שלא הקדיש אלא דמיו** — ולא אמר אלא: הרי הוא הקדש לדמיו, והוי כקרקע ובהמה טמאה.

הא

---

1 וְכָפוּ אֶת רַבָּה וַעֲשָׂאָהּ בַּת חוֹרִין, וְאָמַר רַב נַחְמָן בַּר
2 יִצְחָק: מִנְהַג הֶפְקֵר נָהֲגוּ בָהּ! - הָכִי הָשְׁתָּא? הָתָם לָא
3 לְעֶבֶד הַזְיָא וְלָא לְבֶן חוֹרִין הַזְיָא הָכָא אֶפְשָׁר דְּמִיַּחֵד
4 לָהּ לְעַבְדִּיהּ וּמִנְטַר לָהּ. גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
5 שְׁמוּאֵל: כָּל הַמְשַׁחְרֵר עַבְדּוֹ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר:
6 "לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ". מֵיתִיבִי: מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר
7 שֶׁנִּכְנַס בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא מָצָא עֲשָׂרָה, וְשִׁחְרֵר עַבְדּוֹ
8 וְהִשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה! - מִצְוָה שָׁאנִי. תָּנוּ רַבָּנַן: "לְעוֹלָם
9 בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ" - רְשׁוּת, דִּבְרֵי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל, רִבִּי
10 עֲקִיבָא אוֹמֵר: חוֹבָה. וְדִילְמָא רִבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר לָהּ
11 כְּמַאן דְּאָמַר רְשׁוּת! - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא
12 בְּהֶדְיָא: רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חוֹבָה. אֲמַר רַבָּה, בְּהָנֵי
13 תְּלָת מִילֵּי נָחֲתֵי בַּעֲלֵי בָתִּים מִגַּבְסֵיהוֹן: דְּמַפְּקֵי
14 עַבְדֵּיהוּ לְחֵירוּתָא, וּדְסָיְירֵי נִכְסֵיהוּ בְּשַׁבְּתָא, וּדְקָבְעֵי
15 סְעוּדְתַּיְיהוּ בְּשַׁבְּתָא בְּעִידַן בֵּי מִדְרָשָׁא, דְּאָמַר רִבִּי
16 חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן: שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת הָיוּ
17 בִּירוּשָׁלַיִם, אַחַת קָבְעָה סְעוּדָתָהּ בְּשַׁבָּתָא וְאַחַת קָבְעָה
18 סְעוּדָתָהּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּשְׁתֵּיהֶן נֶעֱקְרוּ. אָמַר רַבָּה אָמַר
19 רַב: הַמַּקְדִּישׁ עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵירוּת; מַאי טַעְמָא? גּוּפֵיהּ
20 לָא קָדֵישׁ, לְדֵמֵי לָא קָאָמַר, דְּלֵיהֲוֵי "עַם קָדוֹשׁ" קָאָמַר.
21 וְרַב יוֹסֵף אָמַר רַב: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵירוּת. מַאן
22 דַּאֲמַר מַקְדִּישׁ, כָּל שֶׁכֵּן מַפְקִיר; מַאן דְּאָמַר מַפְקִיר -
23 אֲבָל מַקְדִּישׁ לָא, דִּלְמָא לְדֵמֵי קָאָמַר. אִיבַּעְיָא לְהוּ:
24 צָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר אוֹ לֹא צָרִיךְ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב
25 חִיָּא בַּר אָבִין אָמַר רַב: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - יָצָא
26 לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר. אֲמַר רַבָּה, וּמוֹתְבִינַן
27 אַשְׁמַעְתִּין: הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו וְהָיוּ בָהֶן עֲבָדִים, אֵין
28 הַגִּזְבָּרִין רַשָּׁאִין לְהוֹצִיאָן לְחֵירוּת, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן
29 לַאֲחֵרִים וַאֲחֵרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן לְחֵירוּת; רַבִּי אוֹמֵר,
30 אוֹמֵר אֲנִי: אַף הוּא נוֹתֵן דְּמֵי עַצְמוֹ וְיוֹצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
31 כְּמוֹכְרוֹ לוֹ! - מַתְנִיתָא קָא רָמֵית עָלֵיהּ דְּרַב? רַב תַּנָּא
32 הוּא וּפְלִיג. תָּא שְׁמַע: "אַךְ כָּל חֵרֶם" וגו', "מֵאָדָם" -
33 אֵלּוּ עֲבָדָיו וְשִׁפְחוֹתָיו הַכְּנַעֲנִים! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן
34 - דְּאָמַר לְדֵמֵי. - אִי הָכִי, אִידָךְ נַמִּי דְּאָמַר לְדֵמֵי! -
35 אִי הָכִי, "אֵין הַגִּזְבָּרִים רַשָּׁאִין לְהוֹצִיאָן לְחֵירוּת", גִּזְבָּרִים מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ? וְתוּ, "אֲבָל מוֹכְרִין
36 אוֹתָן לַאֲחֵרִים וַאֲחֵרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן לְחֵירוּת", אֲחֵרִים מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ? וְתוּ, "רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר
37 אֲנִי: אַף הוּא נוֹתֵן דְּמֵי עַצְמוֹ וְיוֹצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹכְרוֹ לוֹ", וְאִי לְדֵמֵי, מַאי "מִפְּנֵי שֶׁהוּא
38 כְּמוֹכְרוֹ לוֹ"? תָּא שְׁמַע: הַמַּקְדִּישׁ עַבְדּוֹ - עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, שֶׁלֹּא הִקְדִּישׁ אֶלָּא דְּמָיו!